

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon XIX teologinen dialogi Lappeenrannassa 16.–17.4.2026

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon tämänkertaiset oppikeskustelut järjestettiin Lappeenrannassa luterilaisen kirkon kutsusta. Teemana oli ”Uskontunnustukset, tunnustuskirjat ja uskon tunnustaminen sekä uskon sanoittaminen ja eteenpäin välittäminen käytännössä”. Ohjelmaan kuului keskustelujen lisäksi rukoushetkiä sekä Lappeen ja Lappeenrannan luterilaisen seurakunnan että Kaakkois-Suomen ortodoksisen seurakunnan tiloissa.

Luterilaisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat: piispa TT Mari Parkkinen (pj.), asiantuntija Johanna Björkholm-Kallio, asiantuntija TT Eriikka Jankko, kirkkoherra Tero Kalpio, yliopistonlehtori TT Joona Salminen sekä viran puolesta johtava asiantuntija TT dos. Tomi Karttunen (siht.) ja asiantuntija TT Ari Ojell. Ortodoksisen kirkon valtuuskuntaan kuuluivat Oulun metropoliitan tehtäviä hoitava Haminan piispa Sergei (pj.), tutkijatohtori TT Andreas Bergman, TM Soili Penttonen, rovasti TT Mikael Sundkvist, sekä rovasti, yliopisto-opettaja, TM Teemu Toivonen. Lisäksi esitelmöijänä toimi yliopistonlehtori TT Harri Huovinen.

Avajaisanoissa piispa *Mari Parkkinen* pohti kristillisen uskon sanoittamista. Voimme yrittää kertoa uskosta selkein sanoin tai vertauskuvin, käyttää teologiaa ja kirkollisia sanontoja ja käydä mysteerin äärelle kaikella tietämyksellemme. Yhteisestä uskosta keskustelu vie eteenpäin ekumeenisista yhteyttä. Uskon välittämisessä ihmisille tarvitaan puheen lisäksi myös symbolit, eleet, sävelet, tuoksua ja makuja, koko Jumalan todellisuus tässä maailmassa. Näin sana tulee läsnä olevaksi. Yhteinen uskontunnustus on kuin tie, jolla on pengermät, jotka pitävät huolta, että pysymme tiellä. Tarvitsemme uskontunnustusta, jotta voimme rauhassa uskoa ja luottaa. Uskontunnustus kertoo, mitä Jumala on tehnyt puolestamme. Se ei kerro Jumalasta tyhjentävästi. Kukaan ei pelastu oikeilla teoilla ja oikeassa olemisella vaan Jumalan pelastusteen kautta. Tarvitsemme rajat, opin ja puheen teologiasta, yhteiset uskontunnustukset, jotta voimme ihmisinä pysyä yhteisessä uskossa levollisesti. Saamme kokoontua yhteen sanan äärelle, pyhän äärelle.

Piispa *Sergei* totesi, että meillä on paljon yhteistä perintöä, mutta olemme tietyissä opinkohdissa ja liturgisissa käytännöissä myös varsin kaukana toisistamme. Kehitystä on ekumeenisissa suhteissa kuitenkin tapahtunut 1900-luvun alun ja viime sotien jälkeen. Merkittävä yhteinen tulos viime vuosikymmenten keskusteluista on yhteinen asiakirja kasteesta. Kristityt voivat yhdessä antaa yhteisen todistuksen ylösnoussesta Kristuksesta. Suomen Ekumeenisen Neuvoston äskeinen kannanotto uskonnonopetuksesta on ilmaus hyvästä ekumeenisesta yhteistyöstä. Nykyinen uskonnonopetuksen käytäntö turvaa vähemmistöjen oikeudet. Tämä on tärkeää ortodokseille vähemmistökirkkona Suomessa. Myös Oulun ekumenia sai äskettäin ilahduttavasti palkinnon vuoden ekumeenisena tekona. Meitä kehoitetaan rakastamaan toisiamme niin kuin Kristus on rakastanut meitä. Kristillisen rakkauden ja keskinäisen kunnioituksen hengessä toimikaamme keskusteluissamme kirkkojemme parhaaksi ja Jumalan kunniaksi.

Yhdessä todettiin keskustelujen pohjalta

Pyhä kirjamme Raamattu ja yhteinen uskontunnustus ovat keskeinen osa kristillisen identiteetin rakentumisesta. Nikean uskontunnustus (325/381) välittää kristillisen sanoman ytimen yhä edelleen. Se muodostaa tärkeän lähtökohdan sekä ortodoksiselle että luterilaiselle perinteelle uskon sanoittamisessa ja tulkinnassa.

Ihminen on kokonaisvaltainen olento. Tämä on tärkeä pitää mielessä, kun evankeliumia julistetaan ja välitetään eteenpäin. Varhaiskirkossa kristillinen rakkaus heikkoja ja hyljeksittyjä kohtaan toi uusia ihmisiä kristittyjen joukkoon. Usko ja rakkaus, usko ja hyvät teot kuuluvat yhteen. Klassisesti on painotettu paitsi uskon, toivon ja rakkauden myös hieman filosofisemmin hyvyyden, totuuden ja kauneuden merkitystä. Tasapainoisessa lähestymistavassa ja erilaisten ihmisten kohtaamisessa kokonaisuus tulee ottaa huomioon. Uskon kehollisten ilmaisujen kuten ristinmerkin tekeminen on tullut luontevammaksi myös luterilaisten parissa. Tässä suhteessa luterilaiset ovat voineet myös oppia ortodokseilta. Nuoret ovat Suomessa aiempaa avoimempia keskustelulle uskonnosta ja siihen liittyvistä kokemuksista. Haluamme yhdessä kannustaa elämään rohkeasti kristittyinä tässä ajassa.

Kannamme huolta uskonnonopetuksen tulevaisuudesta. Oman uskonnon opetus on ollut ja on keskeinen osa rakennettaessa suomalaista yhteiskuntaa kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. On tarpeen kiinnittää huomiota uskonnonopetuksessa tehtävien mahdollisten muutosten tuomiin laajempiin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Kotiopetus ja kristillisten koulujen suosio on jo nyt lisääntynyt. Muutos uskonnonopetuksessa merkitsisi muutosta koko koulutusjärjestelmälle. On hyvä muistaa myös lapsen oikeus omaan uskontoon. Millaista kykyä dialogiin uskonnosta lapselta voidaan vaatia? Riskinä on edellyttää enemmän kuin mihin he valmiuksiensa puolesta pystyvät.

Tutkimuksissa esiin noussut nuorten kasvanut kiinnostus kristinuskoa kohtaan kertoo katsomuksellisen orientaation ja perimmäisen turvan etsimisestä. Kristillinen kasvatus on suhteessa olemista Jumalaan, toisiin ihmisiin ja luomakuntaan. Uskontotiedossa tämä ulottuvuus jää pois. Koulun uskonnonopetus ei enää ole maassamme tunnustuksellista, mutta kokemuksellisuus ja yhteisöllisyyden kokemukset ovat osa uskonnon ymmärtämistä. Lapsella on oikeus saada oman uskonnon opetusta. Se tarjoaa pohjan eri tavoin uskovien kohtaamiselle.

Teemojen käsittely esitelmissä

1. Uskontunnustukset, tunnustuskirjat ja uskon tunnustaminen

Tomi Karttunen kävi esitelmässään lyhyesti läpi vanhakirkollisten uskontunnustusten synnyn ja sisällön läntisessä perinteessä. Jos Nikean uskontunnustus (325/381) esittää Raamatun kolminaisuus- ja Kristus-uskon sisällön kiteytetysti ja luterilaisen kirkon päätunnustus Augsburgin tunnustus (1530) selittää nikealaista uskoa, myöhemmät tunnustuskirjat puolestaan selittävät Augsburgin tunnustusta. Kolmen vanhan kirkon uskontunnustuksen liittäminen luterilaisten tunnustuskirjojen alkuun ilmentää liittymistä raamatulliseen, apostoliseen ja katoliseen uskoon sellaisena kuin se tulee ilmi näissä tunnustuksissa. Nikean-Konstantinopolin uskontunnustus

summaa uskon Kolmiyhteiseen Jumalaan ja Kristuksen tuomaan pelastukseen. Siitä päästään osalliseksi sanan ja sakramenttien välittämän Hengen työn kautta kirkossa Kristuksen ruumiina.

Andreas Bergmanin mukaan ortodoksisessa perinteessä uskontunnusten ymmärretään ilmaisevan sitä, mitä Jumala on ilmoittanut itsestään kirkolle. Vaikka Jumala ylittää kaiken inhimillisen ymmärryksen, Jumalan ilmoitus tekee mahdolliseksi todellisen yhteyden häneen ja kasvun hänen henkilökohtaisessa tuntemisessaan. Uskontunnustus ei kosketa vain mieltä vaan myös ruumista. Liturgiassa yhteinen usko lauletaan yhdessä seisten, samalla melodiolla ja samassa rytmissä. Toistuva kehollinen osallistuminen uskon tunnustamiseen ei edistä ainoastaan uskontotuukien älyllistä ymmärtämistä, vaan se muovaa sydämen mieltymyksiä ja tapaa nähdä todellisuus kristillisen uskon mukaisesti. Rukous, usko ja ruumiillinen osallistuminen punoutuvat liturgisessa elämässä yhteen, jotta Kristus olisi kirkon yhteisen kaipausten, ilon, toivon ja rakkauden kohde.

2. Uskon sanoittaminen ja eteenpäin välittäminen käytännössä

Harri Huovinen käsitteli teemaa 300-luvun katekeettisten lähteiden, kasteelle valmistautuvien ja kasteen jälkeisen opetuksen valossa. Opetuksessa tulee näkyville Nikean uskontunnustuksen sisältö pääpiirteissään. Harvoin tosin viitataan Nikean uskontunnustukseen. Poikkeuksena tästä mainittiin Theodoros Mopsuestialainen, joka syyrian kielellä säilyneissä lähteissä pyrkii osoittamaan Nikean uskontunnustuksen raamatullisen perustan ja esittää kommentaarin uskontunnustuksesta. Nikean uskontunnustuksen sisällöt tulevat esiin myös Kyrillos Jerusalemilaisen opetuksessa. Katekeesi yhtäältä välittää pedagogisesti kristillisen uskon perustavan opillisen sisällön. Toisaalta se vaikuttaa ihmiseen. Jo kirjautuminen kastekandidaattien luetteloon voidaan käsittää siirtymiseksi Hengen valtapiiriin, Kirkon jäsenyyden esiasteelle. Sisäinen parannusenteko valmistaa Hengen armon ja puhdistavan voiman vastaanottamiseen. Kirjoitusten lukemisen ja opettamisen kautta Pyhä Henki asettuu kuulijoiden sisimpään, saa jumalalliset totuudet resonoimaan mielissä.

Johanna Björkholm-Kallio totesi, että kristillinen teologia on olemukseltaan paitsi kontekstuaalista myös erittäin vahvasti missionaarista. Alkukirkon historia on samalla uskon sanoittamisen ja lähetystyön historiaa. Tätä perinnettä jatkoivat apostolit sekä myöhemmin kirkkoisät ja -äidit, jotka sanoin ja teoin, koko elämällään, todistivat Jumalan pelastussuunnitelmasta ja Kristuksen sovitustyöstä ja sen merkityksestä. Tämä todistus sanoin ja teoin jatkuu nykyaikana. Uskon sanoittaminen on ennen kaikkea evankeliumin välittämistä eteenpäin. Se linkittyy vahvasti seurakunnan jumalanpalveluselämään. Luterilaisessa perinteessä Jumalan kansan kristillinen kasvattaminen ja kouluttaminen on tärkeä osa kirkon missiota. Esitelmässä kysyttiin, olisiko meillä syytä pohtia yhdessä ekumeenisesti millä tavalla reagoimme aikamme haasteisiin ja miten tehostamme ihmisten kohtaamista seurakunnissamme? Ekumeenisen yhteistyön mahdollisuuksista mainittiin esimerkkeinä koulutus, uskonnonopetus, globaali lähetys, vainotut kristityt, disinformaation estäminen ja yhteistyö digitalisaation ja tekoälyn kirkollisen hyödyntämisen parissa.

Neuvottelujen jatko

Keskusteluja päätettiin jatkaa. Seuraavat neuvottelut järjestetään Suomen ortodoksisen kirkon kutsusta 5.–6.10.2028. Teemana olisi suhtautuminen kuolemaan ja hautaustapojen muutokset suomalaisessa yhteiskunnassa.